

Віталій РУДЬ, Віктор КОСАКІВСЬКИЙ

м. Вінниця

ТОПОНІМІКА С ВЕРЕМІЇВКИ КРАСИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Легенда розповідає: «Давним-давно це діялося. На цьому місці були дрімучі ліси. Вільний козак Єремій, тікаючи від навали орд татар, оселився тут. Козаки робили підземні ходи, щоб ховатись від ворогів.

Нащадки козака Веремія назвали в його честь село Вереміївкою.

Село було тричі спалено татарами» [1].

Аналогічну за змістом легенду наводить Гжимайло Ю. Д. у праці «Походження назв містечок і сіл Красилівщини», однозначно подаючи ім'я першопоселенця — Веремій [2, с 18].

В праці «Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии» (1895) назва села подана як «Веремієвка» (інакше «Веремьєвка»), що знаходиться при р. Бужок, Красилівської волості.

Тут же зазначено, що за своїм походженням село це — дуже старовинне. Вперше воно, в складі Кузьминської волості князя Костянтина Івановича Острозького, згадується в акті від 9 вересня 1517 року. Цим актом польський король Сигізмунд I підтвердив К. І. Острозькому право власності на м. Красилів і всю волость Кузьминську, яка надана була йому ще королем Олександром і в склад якої входило й село Веремієвка (Ueremyewcze). До того часу село належало до Красилівського замку і було в користуванні Кузьминських бояр, як це видно з опису Кременецького замку від 1545 року.

У 1593 р. село згадується у переліку населених пунктів, розорених татарами як «село Еремиевцы» [3, с 863—864; 4, с. 402—404]. На мапі села 1799 року зазначено його назву — «Weremijowka» (Вереміювка), а сучасною українською мовою — Вереміївка [5, с 332].

У польськомовній науковій літературі кінця XIX—початку XX ст. назва села подається як «Weremijowka» [6, s. 225]. В описі населених пунктів Старокостянтинівського повіту Волинської губернії (1910), де вміщені історичні відомості про це село у різні часи та в різних джерелах, його назви подано як «Ueremyewicze» (Веремієвіче), «Jeremijowiczami» (Єремійовічамі), «Weremijowka» (Вереміювка) [7, s. 578]. На «Плані землекористування колгоспу імені К. Маркса села Митенці Красилівського району Хмельницької області», який було складено у 1966 р., назву села подано як Веремієвка /бригада № 3/ [8, 1 лист].

За сучасним адміністративним поділом село називається Вереміївка і підпорядковане Митинецькій сільській раді Красилівського району [9, с. 486; 10, с. 234]. На Україні є багато населених пунктів з подібною назвою: Вереміївка є у Дніпропетровській, Кіровоградській, Полтавській, Херсонській та Черкаській областях [9, с. 596].

Кутки села

Селиська (Селиськи), Третя бригада — найдавніша, а нині центральна частина села. Легенда розповідає, що колись був пан Маліновський. В цих краях він полював. Вийшовши в долину річки, він побачив дим, який піднімався з невеличких хат. Він побачив три дими. Одна з хат належала втікачеві Веремії. Він перший тут поселився. Він заніс їх у реєстр. Вони не платили податків 5 років.

Третьою бригадою Селиська назвали у ХХ ст. у зв'язку з поділом місцевого колгоспу на бригади [11].

Дехто каже: «Там, де нині Селиська, колись було село і запалося. А хто його бачив? То ці Селиська до цих пір» [12].

Нападівка — крайня вулиця від с. Митинців, Перша бригада. Ця частина села виникла до революції 1917 року, коли селянам роздали землі під садиби. У 20-х роках поряд роздали нові садиби («пішла нова вулиця»). Люди не могли поділити межі, то йшла (нападала) вулиця на вулицю. Тому і Нападівка.

Жолоби — частина села розташована вище нинішнього інтернату. Криниці на цьому кутку були обладнані жолобами для напування худоби. Тому і Жолоби.

Сахалін — крайня вулиця на схід села, нинішня Польова. Тут же вулиця Набережна — Четверта бригада та Друга бригада — вулиці Жовтнева, Радісна, Дружна і Зелена [11]. Інколи цей куток називають **Заруденським** [13].

Береги, поля і ліси

Берег Шляхтянки—ділянка землі, що йде вздовж річечки, яка є межею з сусіднім с. Митниці.

Лужок — невелика долина.

Паничева долина — землі, що належали пану Маліновському.

Тернова долина—долина, заросла тереном [10].

Гуральня—долина, в якій за переказами старожилів, був панський горілчаний завод. Тут також був ставок. Були хи, в яких зб'їгали горілку. Ще не давно тут вбивали цага [1;11].

Панасиха—ділянка землі (поле і берег), яку тримав житель с. Вереміївка Бондар Панас. В часи колективізації він віддав землі у колгосп і залишився в селі, не був висланий.

Церковне поле, Церковний беріг, Церковна пасіка—ділянка землі з пасікою, що була у власності церкви с. Вереміївка.

Дігтярня — ділянка березового лісу де, ще у 1935 — 1936 рр. було підприємство, що виготовляло дьоготь та деревне вугілля.

Сіножаття (Беріг «Сіножать») — долина від с. Западинець.

Жидівська долина—ділянка землі, що була у власності євреїв с Вереміївки, які жили туту 20—30-хрр. XX ст. Вони тримали млин, а в цій долині сіно косили. Поряд вони мали своє поле.

Довга долина —14 десятин тут тримав Сітий Андрій (помер ще в революцію), а ще більше поля тут же тримав Гаврилюк Василь (помер ще до революції).

Лесьова долина — поле між Жидівською та Довгою долинами.

Футір - хутір на якому жив Мантач Іван. Він збудував тут хату, клуню, хлів. Жив він тут ще до революції, за Столипіна.

Завирухів беріг — поле, яке тримали якісь Завирухи.

Савова долина — поле, яке тримав чоловік на ім'я Сава.

Корчма — ділянка землі на роздоріжжі, де колись була корчма з заїжджим двором. Тут проходив поштовий тракт на Старокостянтинів [11]. На мапі 1799 року в цьому місці дійсно зазначена корчма [4, с. 332].

Ставок, Западинський місток — ставок і місток в долині біля Корчми, на межі з с. Западинцями.

Остріжок — ділянка землі в заплаві річки Бужок, між річкою і полем. Площа — 0,961 а. Тут ще до війни добували торф і знайшли наконечник списа та бойову сокиру.

Заруденський став — ставок площею водного дзеркала 54 га. Належить с Заруддя, але одним берегом межує з с Вереміївкою.

Вереміївський став — ставок площею водного дзеркала 38 га. Належить с Вереміївка. Нині сильно заріс і площа водного дзеркала дуже зменшилась.

Вереміївський став Гребелька—на безіменній річечці в березі Шляхтянка, на межі з с Митниці.

Гребля—частина земляного насипу—дамби Вереміївського ставу, на якій стояв водяний млин.

У 1906 р. у цьому млині поставили водяну турбіну, на якій було зазначено буквами місто-виробник — СПб (Санкт-Петербург). Млин працював до 1972 року. Мав два коші. За млином поряд був **Шлюз**, через який на млинове колесо поступала вода. На мосту було три заставки: дві робочі, а одна ялова.

Дамба була укріплена трьохметровими сваями, які було забито вряд з греблею у фельци. Від них ішов дощатий пологий пандус, а від нього —лотоки (жолоби, по яких текла вода до млина.

Тут же, поряд з млином, була влаштована круподерня.

Цього млина будував Архіпович Гарасим. Жив він бідно. В колгосп не пішов

— виселили. Повернувся в село у 50-х рр., після смерті Сталіна. Всі його сини були теслями. Він також будував млини в Митницях, Хотьківцях і Зарудці [11]. На плані села 1799 р. в цьому місці також зазначені гребля та водяний млин на ній [5, с 332].

Кургани козацькі — знаходяться при дорозі, коли іти зі Слобідки, через ліс, на Вереміївку. На самій границі, на полях зліва. Це дві козацькі могили, казав Шевчук Степан. На цих курганах люди інколи відпочивали. В революцію їх хотіли розкопати.

Панасівський ліс — поряд з полем і берегом Бондара Панаса. Належав колись йому.

Ульянівський ліс — ліс, який тримав чоловік на ім'я Ульянов.

Івасюньова пасіка — пасіка яку тримав чоловік з родини Семенюків.

Берникове поле — поле, яке тримав Берник Семен.

Селиська — поля на околиці центральної частини села, від Селиська і Жолобів.

Дорога Слободенська — дорога Проскурів—Вереміївка—Красилів. До 1955 р. її регулярно ремонтувала постійна бригада. По обох боках тієї дороги — запасна дорога, заросла травною. По ній їздили лише після дощів, зберігаючи від руйнування основну.

Каяфова дорога — дорога, що була збудована в часи, коли головою колгоспу був Каяфа Андрій Володимирович. Головував він з 1959 року по 1968. Добра пам'ять про його трудові справи і здобутки ще сьогодні живе серед жителів сіл Вереміївка, Митниці, Хотьківці і Заруддя [11].

Поле за Сидорихою [14]. То назва сучасна. Там баба жила Сидориха. А раніше воно називалося **Щепи**. Там, мабуть, після революції посадили сад. То він називався Щепи. Сад був біля лісу. Викорчували його після війни [15].

Лози, або Над ставом — поле на східній околиці села [1; 14]. Сьогодні це поле площею 55 га, а на карті 63 га. В минулому тут росли лози. Звідси і назва [15].

Надріка — поле між старою дорогою і берегом Бужка [13]. Колись воно мало площу 26 га. Тепер немає, бо багато вимило водою.

Рудка — ділянка землі на березі Заруденського ставу. Площа її 8,04 га, була виділена з поля Лози. Тут часто знаходять старовинні речі. Тут колись було поселення [15].

Дійсно, у травні 2007 р. С. О. Гусевим та В. А. Косаківським при допомозі М. С. Яремчука тут було виявлено поселення черняхівської культури, яке датується II—V ст. н. е.

«Рудка-рудявина. Це таке місце, де вода руда — іржава. Таких місць у нас багато с То Заруддя — це місце за рудявиною. А це за рудявиною — Заруддя» [15].

Заруденщина — поле від с Заруддя. Тут був млин.

Западинщина — поля, які доходять до с Западинці [13].

Джерело Гулівець. Колись на нашій вулиці було дві криниці, а третя **Улієць** колоберіга[11].

Виспи — природні підвищення на обох берегах Бужка. Корчма була на Виспі, коло фігури. Корчмар — українець [13].

Криниці

Лесьова — в Лесьовій долині.

Гуральня — на Гуральні.

Паничева — на Паничевій долині.

Панасиха — на полі Панасиха.

Останній кругляк — ділянка на Панасисі, біля кринички.

Отже, найдавнішими топонімами є «Вереміївка», «Селиська», «Корчма». Найбільш поширеними є мікротопоніми, які виникли в кін XIX - пер. пол. XX ст. та пов'язані з іменами та прізвищами конкретних жителів села, котрі, у минулому, були власниками земельних ділянок.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Літопис села Вереміївка. — Рукописний альбом. — 20 с
2. Гжимайло Ю. Д. Походження назв містечок і сіл Красилівщини. — Красилів, 1992. - 24 с
3. Теодорович В. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархій // Волыньскія епархіальнѣя вѣдомости. — 1895. — 11 сѣнтября. — № 26. — Часть неофициальная. -С. 863—865.
4. Теодорович Н. И. Волынь въ описаніяхъ городовъ, местечекъ и сель въ церковно-историческомъ, географическомъ, этнографическомъ, археологическомъ и др. отношеніяхъ// Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархій. — Т. IV. - Староконстантиновскій уѣзд. — Почаевъ, 1899.
5. Косаківський В. А. Мапи і плани сіл та ґрунтів Старокостянтинівського повіту кінця XVIII —початку XX століть як джерело для дослідження історії Поділля // Острогіана в Україні і Європі. — Матеріали Міжнародного наукового симпозіуму (Велика Волинь т. 23). - Старокостянтинів, 2001. — С 330—339.
- 6.Słownikgeograficzny Krolestwa Polskego i innych krajowsłowianskich. - Warszawa, 1898. — Т. XIII. - S. 225.
- 7.Spis ważniejszych miejscowości w powiecie Starokonstantynowskim na Wołyniu. — Starokonstantynow, 1910.

8. План землекористування колгоспу імені К. Маркса села Митенці Красилівського району Хмельницької області. — Хмельницький, 1967. — I лист.
9. Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ. — К., 1973. — 816 с
10. Байдич О. Кризь плин віків... Історія Красилівщини. — Хмельницький, 2003. — 292 с.
11. Запис В. А. Косаківського 13 листопада 2006 р. від Яремчука Миколи Семеновича, 1941р. н., жителя с Вереміївка.
12. Запис В. А. Косаківського 28 грудня 2007 р. від Пасічник Антоніни Семенівни, 1927 р. н., уродженки с Вереміївка, жительки с Хотьківці.
13. Запис В. А. Косаківського 11 серпня 2007 р. від Мальованого Махтея Гарасимовича, 1918 р. н., та Мальованої Анастасії Михайлівни, 1918 р. н., жителів с Вереміївка.
14. Запис В. А. Косаківського 14 листопада 2006 р. від Лисенка Івана Костянтиновича, 1951 р. н., уродженця с Іршики, Старокостянтинівського району, нині жителя с Митниці Красилівського району.
15. Запис В. А. Косаківського 27 січня 2007 р. від Яремчука Миколи Семеновича, 1941 р. н., жителя с Вереміївка.